

ГЛАГОЛИТЕ В РУСКИЯ ЕЗИК

Sp

SKYPRINT PUBLISHING

Това е откъс от книгата.

Цялата книга може да намерите в Библио.бг

www.biblio.bg

ГЛАГОЛИТЕ В РУССКИЯ ЕЗИК

SKYPRINT

2007

ГЛАГОЛИТЕ В РУСКИЯ ЕЗИК

Автор: Мариян Петров

Редактор: Георги Каитин

© Скайпринт 04 ЕООД

Всички права запазени. Никаква част от това издание не може да бъде възпроизвеждана и разпространявана без изричното разрешение на Скайпринт 04 ЕООД.

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	4
Глагол	5
Инфинитив	6
Вид на глагола	8
Преходност/непреходност на глагола	12
Залог на глагола	17
Време на глагола	21
Лице на глагола	32
Число на глагола	37
Род на глагола	39
Спрежение на глаголите	39
Наклонение на глагола	59
Глаголи за движение	67
Неспрегаеми глаголни форми	70
<i>Приложение № 1</i> Първо спрежение	78
<i>Приложение № 2</i> Второ спрежение	79
<i>Приложение № 3</i> Изявително наклонение	80

Увод

Настоящата книжка съдържа основните сведения за руските глаголи. Разгледани са морфологичните категории на глаголите (вид, залог, време, лице и наклонение), синтактичната категория “преходност/непреходност” и глаголните категории: род и число.

Показани са принципите на спрежение на руските глаголи в различните времена и наклонения, като е обърнато внимание на най-често срещаните изключения.

Не са пропуснати и неспрегаемите форми: инфинитив, причастие и деепричастие, а също така и особенният вид глаголи за движение.

За по-голяма яснота и по-добра прегледност всичките правила и изключения са богато илюстрирани с примери и таблици, като най-важните са изведени като приложения в края на изданието.

Без да претендира за изчерпателност (поради обема му) това пособие може да служи за бърза справка при изучаването на руския език. Подходящо е, както за студенти и ученици, така и за тези, които знаят езика, но искат да уточнят някоя подробност или изключение.

1. Глагол.

Глаголът е част на речта, притежаваща следните **признаци** (категории):

1.1. Семантичен признак: назовава действие или състояние като процеси: *идти* „придвижване в някаква посока“, *измениться* „изменя се, променя се по някакъв начин“.

1.2. Морфологичните категории на глагола са **вид, залог, време, лице и наклонение** на глагола.

1.3. Синтактичните категории са **преходност/непреходност** на глагола и изпълняването на **функцията на сказуемо в изречението**.

1.4. Род и число са не само глаголни категории, понеже те характеризират и други части на речта.

1.5. Спрежение имат формите за **лице, число, време и наклонение**. **А инфинитивът, причастието и деепричастието са неспрегаеми форми**.

2. Инфинитив.

Това е **неопределена форма** на глагола, явяваща се изходна за глаголната парадигма. Показва действието извън връзката му с неговия субект, т. е. несъотносително към **лице, число, време и наклонение**.

2.1. Присъщи са му следните **противопоставяния**:

2.1.1. По **вид**: *дѐлать* (несвършен вид) - *сдѐлать* (свършен вид).

2.1.2. По **преходност/непреходност**: *говорѝть* (преходен глагол) - *молчѝть* (непреходен глагол).

2.1.3. По **възвратност/невъзвратност**: *умывѝть* (невъзвратен глагол) - *умывѝться* (възвратен глагол).

2.1.4. По **залог**: *стрѝть* (действителен залог) - *стрѝться* (действителен залог).

2.2. По **произход** инфинитивът представлява **отглаголно съществително име**, указващо действие.

2.3. Инфинитивът притежава следните флексии (окончания):

2.3.1. -тъ: *знать, писа̀тъ, говорѝтъ, класть* и т. н.

2.3.2. -ти *идти, нести, вести, грести* и т. н.

2.3.3. -чь: *печь, беречь*. Само една малка група глаголи с основа на **-г** или **-к** притежава флексията **-чь**: *вечь, жечь, лечь, мочь, обречь, сечь, стричь, течь* и още няколко.

2.4. Инфинитивът може да бъде:

2.4.1. Зависим. В състава на глаголното сказуемо: *Бро̀сился бежа̀тъ. Собира̀ется у̀ехать.*

2.4.2. Независим. Като част от подложно или сказуемно двусъставно изречение или главен член в едносъставно (инфинитивно) изречение: *Курѝтъ воспреща̀ется. Дрозд - горева̀тъ, дрозд - тоскова̀тъ. Быть бы-чкѹ на верёвочке.*

2.4.3. Обективен. Приглаголен инфинитив, указващ на действието на друго лице нещо, към което се отнася подчиняващият глагол и в изречението се явява като допълнение: *Предлага̀ет сестѹ. Заста̀вили верну̀-*

тѣся. В твою кòмнату я велю переселить Андрѣа с егò скринкой.

2.4.4. Субективен. Приглаголен инфинитив, относящ се към същия субект на действието, към който и подчиняващият глагол.

2.4.4.1. В изречението се явява най-често като част от съставното глаголно сказуемо: *Любит читать. Торòпится уехать. Никтò лùчие егò не умёл обращаться с лошадьми.*

2.4.4.2. По-рядко се явява като допълнение - в случаите, когато означава действие, извършвано съвместно от лицето, което е подлог в изречението, и друго или други лица или когато представя действието като обект, към който е насочено друго действие: *Услòвился встретиться. Учится плавать. В этот день мы с утра сговорились пойти на катòк. За два дня он научился управлять парокòнной косилкой.*

3. Вид на глагола.

Това е **глаголна категория**, показваща характера на протичането на действието във времето и изразяваща отношението на действието към

собствените му граници. В руския език съществуват два вида на глаголното действие: **свършен** и **несвършен**, като има и **двувидови** глаголи.

3.1. Глаголи от свършен вид. Представят ограничено действие в определен момент от извършването му: *сдѣлать, написàть, решить* и т. н.

3.1.1. Момент на действие на глаголите от свършен вид:

3.1.1.1. Момент на възникване: *запѣть, побѣжàть* и т. н.

3.1.1.2. Момент на завършване: *окòнчить, проверить* и т. н.

3.1.2. Основните значения на глаголите от свършен вид са свързани с изразяването на начина на глаголното действие:

3.1.2.1. Начало: *зазвенѣть, воспылàть* и т. н.

3.1.2.2. Ограничаване на продължителността на действието: *поплàкать, посидѣть* и т. н.

3.1.2.2. Резултат: *изрàнить, отужинать* и т. н.

3.1.3. Съотносителност на глаголите от свършен вид:

3.1.3.1. Съотносителни глаголи от свършен вид. Образувани от и

смислово тъждествени с глаголи от несвършен вид. Образоването им се нарича **перфективация** и се извършва посредством прибавяне на префикси (представки) към глаголи от несвършен вид или към двувидови глаголи: *дѣлать* (несвършен вид) => *сдѣлать* (свършен вид).

3.1.3.2. Несъотносителни глаголи от свършен вид. Няма аналози сред глаголите от несвършен вид: *грѣнуть*, *мѡлвить*, *очутѣться* и т. н.

Забележка: 1. Глаголите от свършен вид притежават форми само за минало и просто бъдеще време.

2. Глаголите от свършен вид не образуват действителни и страдателни причастия за сегашно време.

3. Деепричастieto, образувано от глаголите от свършен вид представя предходно действие спрямо действието, изразявано от сказуемото в изречението.

3.2. Глаголи от несвършен вид. Представят действието през времетраенето му, без указване на ограниченост: *дѣлать*, *писать*, *решать*, *петь*, *проверять* и т. н. Към тях принадлежат и безпредставъчните гла-

голи за движение, които образуват двойки, при които и двете части са от несвършен вид: *идти* - *ходитъ*, *ѣхатъ* - *ѣздитъ*, *нести* - *носятъ*, *вести* - *водитъ*, *везти* - *возитъ*, *плыть* - *плавать*, *бежати* - *бѣгатъ*, *летѣть* - *летати*, *лезть* - *лазитъ*, *ползти* - *ползати*, *гнати* - *гонятъ*, *тащити* - *таскати*, *катити* - *катати*.

3.2.1. Съотносителност на глаголите от несвършен вид:

3.2.1.1. Съотносителни глаголи от несвършен вид. Образувани от и/или смислово тъждествени с глаголи от свършен вид. Образоването им се нарича **имперфективация** и се извършва посредством прибавяне на суфикси (наставки) към глаголи от свършен вид: *опоясати* (свършен вид) - *опоясывати* (несвършен вид).

3.2.1.2. Несъотносителни глаголи от несвършен вид. Няма аналози сред глаголите от свършен вид: *зайскивати*, *присутствувати*, *сожалѣть* и т. н.

Забележка: 1. Глаголите от **несвършен вид** притежават форми за **сегаш-**

но, минало и сложно бъдеще време.

2. Глаголите от **несвършен вид** образуват **действителни и страдателни причастия** за **сегашно време**.

3. **Деепричастието**, образувано от глаголите от **свършен вид** представя действие, което е едновременно с действието, изразявано от сказуемото в изречението.

3.3. Двувидови глаголи. Това са глаголи, чието видово значение не е изразено формално и може да бъде установено само по общия смисъл на изказването: **командировàть, велèть, обеща̀ть, сожалѐть** и т. н.

4. Преходност/непреходност на глагола.

По този признак глаголите в руския език биват:

4.1. Преходни глаголи. Със значение на действие, насочено към предмет, явяващ се обект на действието, който бива произвеждан или променян и се нарича „обект на действието“. Тези глаголи изискват безпредложен винителен падеж: **Провèрить рабо̀ту. Укоро́тить пла̀тье**. Покрай глаголите за конкретни действия, към **преходните глаголи** се отнасят

Библио.бг - платформа за електронни книги и списания

Чети каквото обичаш!

www.biblio.bg

